

Η Ισραηλινή συγγραφέας Ορλι Κάστελ-Μπλουμ επισκέφθηκε πρόσφατα την Ελλάδα συμμετέχοντας στη Διεθνή Έκθεση Βιβλίου 2016, στη Θεσσαλονίκη, και σε λογοτεχνική εκδήλωση στην Αθήνα.

Στο παρακάτω δοκίμιό της, που δημοσιεύθηκε στα [«Χρονικά», τ. 245](#) (Ιαν.-Ιούν. 2016, σ. 33), η συγγραφέας περιγράφει τις αγωνίες μιας γυναίκας και μητέρας που προσπαθεί, παρ' όλες τις δυσκολίες και τους κινδύνους –ενίοτε κινδύνους ζωής- να διατηρήσει την ισορροπία της και να ζήσει ζωή φυσιολογική. Το κείμενο γράφτηκε το 2002. Ως συγκλονιστική καταγγελία της τρομοκρατίας, θα μπορούσε να είχε γραφτεί μόλις χθες. Η μετάφραση του δοκιμίου έγινε από τον ιστορικό και συγγραφέα Ιακώβ Σιμπή.

Σημείωση του μεταφραστή: Χαρακτηριστική είναι η σημείωση του **Ιακώβ Σιμπή** που διάβασε το κείμενο ύστερα από 13 χρόνια. Μας έγραψε:

«Πέρασαν χρόνια από τότε που το κείμενο γράφτηκε και μεταφράστηκε. Το ξαναδιάβασα σήμερα και έψαξα να βρω αν από τότε κάτι άλλαξε. Το Ισραήλ. Οι φόβοι. Ακόμα και υπαρξιακοί φόβοι.

Από τον πατέρα μου άκουσα πολλές φορές και αργότερα το διάβασα και το ξαναδιάβασα πως μια χριστιανή μάνα ευχόταν το παιδί της να μεγαλώσει και να ευτυχήσει. Μια Εβραία μάνα πάντα αναρωτιόταν: θα ζήσει άραγε το παιδί μου να μεγαλώσει και να ευτυχήσει;

Είναι τώρα περίπου 70 χρόνια που υπάρχει το Ισραήλ και αυτός ο υπαρξιακός φόβος, αυτό το υπαρξιακό ερώτημα εξακολουθεί να αιωρείται πάνω μας.

Δεν πιστεύω πως υπάρχει μια προδιαγεγραμμένη μοίρα για κανέναν. Πιστεύω όμως ότι μια τέτοια μακρόχρονη ιστορία φόβων και θανάτου δεν ανατρέπεται από την μια μέρα στην άλλη και ούτε φτάνουν 70 χρόνια για να αλλάξει. Έτσι πιθανό να περιμένουμε πολλά ακόμα χρόνια μέχρι ο λαός μας "ήκατε εις την κατάπαυσιν και εις την κληρονομίαν...", όπως γράφει στο Δευτερονόμιο 12, 9 - δηλ. μέχρι ο λαός να φτάσει στην κατάσταση που όλες οι επιθυμίες του πραγματοποιήθηκαν». □

Ο. ΚΑΣΤΕΛ – ΜΠΛΟΥΜ: Ο ΑΝΤΙΣΗΜΙΤΙΣΜΟΣ ΑΠΟ ΤΗ ΔΙΚΗ ΜΟΥ ΣΚΟΠΙΑ

Έστειλα σήμερα τη δεκαεξάχρονη κόρη μου στο σχολείο της με το λεωφορείο. Κάθε μέρα πάει κι έρχεται με το λεωφορείο. Σε κανονικές συνθήκες κάτι τέτοιο θα έμοιαζε εντελώς φυσιολογικό. Όμως, για τις συνθήκες που επικρατούν στο Ισραήλ, άνοιξη δύο χιλιάδες δύο, κάθε μέρα είναι και ένα καινούργιο τρομακτικό έργο.

Κάθε μέρα μέχρι να φτάσει στο σχολείο, καταπιάνομαι με τις διάφορες δουλειές του σπιτιού, για να περάσει η ώρα, να έχω κάποια απασχόληση, να κάνω κάτι, αρκεί να μη με πιάσει πανικός, να διατηρήσω την ισορροπία μου. Ακούω τις ειδήσεις, ακούω τις φωνές γύρω μου. Να μη σκάσει, προς Θεού, καμιά βόμβα και ακούσω αμέσως μετά το θόρυβο των ασθενοφόρων και των ανδρών ασφαλείας.

Μισό χρόνο τώρα ζω έτσι. Κάθε μέρα, μόνον αφού βεβαιωθώ πως δεν έγινε καμιά επίθεση στο Τελ Αβίβ, πως και ο μικρός μου γιος έφτασε στο σχολείο, που είναι πολύ κοντά στο σπίτι μας -μόνο τότε επιτρέπω στον εαυτό μου να κάτσει μπροστά στον υπολογιστή και να αρχίσει την καθημερινή δουλειά.

Χθες το πρωί, πριν ακόμα βγουν τα παιδιά απ' το σπίτι, η τηλεόραση ήταν ανοιχτή. Στις εφτά και είκοσι ακριβώς, χλόμιασε το πρόσωπο του παρουσιαστή της πρωινής εκπομπής την ώρα που ανακοίνωνε πως έγινε επίθεση σε λεωφορείο στη διασταύρωση Μεγκιντό, στο βόρειο Ισραήλ. Ένας τρομοκράτης ανατινάχτηκε μέσα σε λεωφορείο και σκότωσε οχτώ. Παρακολουθήσαμε το κομματιασμένο λεωφορείο, τους ανθρώπους που έτρεχαν πέρα δώθε με τα φορεία και τον απεσταλμένο δημοσιογράφο του σταθμού που έφτασε την ίδια στιγμή στον τόπο της επίθεσης.

«Από την πείρα μας ξέρουμε», είπε ο ανταποκριτής από το χώρο της επίθεσης, «πως ο αριθμός των νεκρών θα αυξηθεί».

Δέκα τρεις μέρες νωρίτερα το Ισραήλ εισέβαλε σε μερικές παλαιστινιακές πόλεις για να εξαρθρώσει λημέρια τρομοκρατών και εργαστήρια εκρηκτικών υλικών. Αυτό έγινε μετά που έφτασε ο κόμπος στο χτένι. Ένας τρομοκράτης καμικάζι ανατινάχτηκε μέσα σε πλήθος

ανθρώπων που γιόρταζαν το πασχαλινό δείπνο στη Νατάνια, και σκότωσε είκοσι εφτά. Την επομένη ακόμα ένας ανατινάχτηκε σε εστιατόριο στη Χάιφα σκοτώνοντας δεν θυμάμαι πια πόσους.

Μετά που ο στρατός άρχισε να καταστρέφει τις τρομοκρατικές υποδομές ήρθαν καμιά δωδεκαριά μέρες ηρεμίας. Χθες πέρασαν κι αυτές. Ο εφιάλτης -που είχα την ψευδαισθηση πως είχε τελειώσει- ξανάρχισε.

Σαν μητέρα νοιώθω εντελώς ανεύθυνη. Μια που παίζει τη ζωή των παιδιών της και τη δικιά της κορώνα-γράμματα. Πριν ένα χρόνο, μισό περίπου χρόνο αφού ξέσπασε αυτή η τόσο περιττή Ιντιφάντα -εφ' όσον δεν απέχαμε πολύ από το να κλείσουμε, στο Καμπ Ντέιβιντ, μια συμφωνία για την ίδρυση παλαιστινιακού κράτους!- επί δυο μήνες έστειλα την κόρη μου στο σχολείο με ταξί. Μετά από μερικές μέρες είδα πως ήταν ένα έξοδο που δεν θα κατάφερνα να αντέξω. Της είπα απολογητικά: «πρέπει να ξαναρχίσεις να πηγαίνεις με λεωφορεία, όμως πρόσεχε: πρόσεχε ποιος ανεβαίνει. Πρόσεχε τη συμπεριφορά του κόσμου. Να βλέπεις πάντα τον καθένα με υποψία. Είναι νευρικός; Να κοιτάς καλά: Κρατάει μεγάλη τσάντα; Φοράει χοντρό σακάκι ενώ έξω κάνει πολλή ζέστη; Αν ναι, πήγαινε στον οδηγό, πες' του πως υποψιάζεσαι κάποιον, και κατέβα αμέσως από το λεωφορείο. Ή καλύτερα, βάλτο στα πόδια όσο πιο γρήγορα μπορείς». Συνέχισα να την καθοδηγώ: Να κάθεσαι στο πίσω μέρος του λεωφορείου, είναι πιο σίγουρο. Ή μάλλον, όχι, καλύτερα μπροστά. Ίσως πάλι καλύτερα θα ήταν να μην πας σχολείο;

Έχω και έναν γιο εννιά χρονών. Τον εξάσκησα στο σπίτι πώς να συμπεριφερθεί σε περίπτωση που βρεθεί σε τρομοκρατική επίθεση με πυροβολισμούς.

«Να ξαπλώσεις κάτω, να σκεπάσεις το κεφάλι σου και να συρθείς πίσω από κάποιο κάλυμμα».

Και στους δυο είπα: «Και αν δείτε πως δεν έχετε καμιά πιθανότητα, τότε πείτε το Σεμά Ισραέλ. Πείτε: Σεμά Ισραέλ Αντονάι Ελοένου Αντονάι Εχάντ».

Πριν δυο βδομάδες που τα τρομοκρατικά χτυπήματα στην Ιερουσαλήμ έφτασαν εκεί που δεν πάει άλλο, έπρεπε να πάω στην πρωτεύουσα, που δε με νοιάζει καν να τη μοιράσουν στα δυο, αρκεί να τελειώνει πια αυτή η φρίκη. Να αρχίσει μια συνετή διαπραγμάτευση με την άλλη πλευρά με ανθρώπους που λένε την αλήθεια.

Πήγα, λοιπόν, να κάνω μια διάλεξη στο Πανεπιστήμιο, στη βόρεια Ιερουσαλήμ. Που και που δίνω τέτοιες διαλέξεις σε διάφορα μέρη του Ισραήλ, πράγμα που είναι για μένα ένα συμπλήρωμα στα έσοδά μου και καμιά φορά αυτό είναι το μοναδικό μου έσοδο.

Ο αυτοκινητόδρομος αριθμός ένα είναι η κεντρική οδός που οδηγεί στην Ιερουσαλήμ. Παγιδεύτηκα σε ένα μποτιλιάρισμα άνευ προηγουμένου. Ο Ντικ Τσέινι, ο αντιπρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειών, μόλις είχε έρθει στο Ισραήλ για μια επίσκεψη-αστραπή και για λόγους ασφαλείας είχαν κλείσει τους δρόμους.

Κινδύνευα να αργήσω. Μισώ την αργοπορία. Ακόμα και αν αυτή είναι εξ' αιτίας του Ντικ Τσέινι. Δεν ήξερα τι να κάνω. Βρισκόμουν σε ταξί που είχε στείλει το Πανεπιστήμιο να με πάρει.

Δυο ήταν οι επιλογές: ή να επιστρέψω ή να συνεχίσουμε από τον αυτοκινητόδρομο τέσσερα τέσσερα τρία, που περνάει μέσα από αραβικά χωριά και είναι γνωστός σαν «ο δρόμος των πυροβολισμών».

Δεκάδες άνθρωποι σκοτώθηκαν εκεί τον τελευταίο ενάμισι χρόνο σε ένοπλες επιθέσεις. Ο οδηγός του ταξί σταμάτησε στην άκρη του μποτιλιαρίσματος που είχε δημιουργηθεί στον κεντρικό άξονα για την Ιερουσαλήμ και είπε:

«Εσείς, τι λέτε να κάνουμε;»

«Εγώ, τι να πω; Εσείς τι λέτε;»

«Εγώ λέω πως η Μερσεντές είναι καινούργια».

«Μερσεντές ξεμερσεντές, είναι αλεξίσφαιρη;»

«Όχι».

«Ε, τότε τι κερδίζουμε; Δεν πυροβολούν τις Μερσεντές;»

Κανένας από τους δυο μας δεν είχε διάθεση για αστεία. Δεν θυμάμαι πώς πάρθηκε η απόφαση. Νομίζω πως από κοινού αποφασίσαμε να το ρισκάρουμε, αποφασίσαμε μαζί να το παίξουμε κορώνα-γράμματα.

Εκείνος για τα εκατόν ογδόντα σέκελ, εγώ για τα χίλια σέκελ. Αναρωτήθηκα αν αυτή είναι η τιμή που εκτιμώ τη ζωή μου.

Έτρεχε τουλάχιστον εκατό σαράντα, ακόμα και στις στροφές.

Ούτε αυτός θέλει να πεθάνει, σκέφτηκα.

Στο δρόμο δεν είδα ούτε ένα αυτοκίνητο. Στοιχειωμένος δρόμος. Όλοι προτιμούν να περιμένουν μέχρι ο Τσέινι να ξεμπλοκάρει τον ασφαλή δρόμο, τον κεντρικό.

Σε όλη τη διαδρομή σιωπούσα, παρ' ότι είμαι από εκείνους τους ανθρώπους που τους αρέσει να κουβεντιάζουν με τους οδηγούς. Μου αρέσει αυτή η επαφή που δημιουργείται ξαφνικά μεταξύ δυο ανθρώπων και που γρήγορα εξανεμίζεται για πάντα. Όπως η σχέση που δημιουργείς με αυτόν που κάθεται δίπλα σου στο αεροπλάνο και ήδη στην αναμονή των αποσκευών συμπεριφέρεστε ο ένας στον άλλον σαν να είστε ξένοι, και καμιά φορά νοιώθεις αμηχανία όταν ο άλλος σε «πιάνει στα πράσα» συναντώντας τους συγγενείς σου

που έχουν έρθει να σε υποδεχθούν.

Ο οδηγός σώπαινε και εκείνος. Ακριβώς εκείνη την εβδομάδα είχε βγει ένα βιβλίο που είχα γράψει, ένα μυθιστόρημα, με τίτλο «Ανθρώπινα κομμάτια». Το μυθιστόρημα βγήκε από τις εκδόσεις Κινέρετ, με επιμέλεια της Φαμπιάνα Χέφετς. Πρόκειται για ένα ρεαλιστικό μυθιστόρημα γραμμένο στο τρίτο πρόσωπο που λαβαίνει χώρα σε έναν πολύ κρύο χειμώνα που πλακώνει ξαφνικά στο Ισραήλ. Το χειμώνα εκείνον, εκτός από τους παγωμένους ανέμους, γίνονται πολλές επιθέσεις, στις οποίες ο κοσμάκης δεν παύει να σκοτώνεται. Το έγγραφα την περίοδο των επιθέσεων.

Δεν μπορούσα να αγνοήσω την επίδρασή τους πάνω στην καθημερινή ζωή. Και έτσι έγγραφα μια «συνηθισμένη» πλοκή με απογοητεύσεις, αγάπες, και κοινωνικά προβλήματα, με διαρκές φόντο τον ξαφνικό κρύο χειμώνα -και τις επιθέσεις. Έγραφα το βιβλίο αυτό για όλους εκείνους τους ανθρώπους που ζουν, σαν εμένα, αυτόν τον εφιάλτη, για να παρηγορηθούμε μαζί, καθώς και για τις επόμενες γενιές για να ξέρουν τι περάσαμε εδώ, και περνάμε ακόμα.

Στο μυθιστόρημα αυτό ένας από τους ήρωες πεθαίνει στον αυτοκινητόδρομο τέσσερα τέσσερα τρία.

Φοβόμουν ότι θα μου συνέβαινε ό,τι συνέβη στον ήρωα του μυθιστορήματος, και τότε θα ήταν ένα ωραίο ανέκδοτο. Κρίμα που δεν θα βρίσκομαι στην περιοχή να γελάσω και εγώ.

Φτάσαμε στην Ιερουσαλήμ, στο πανεπιστήμιο. Είχε σκοτεινιάσει. Είπα στον ταξιτζή:

«Μην είσαι τρελός και ξαναπάς από τον τέσσερα τέσσερα τρία, νυχτιάτικα. Πήγαινε από τον κεντρικό δρόμο. Σκοτεινιάσε. Ο Τσέινι έφυγε».

«Βέβαια, βέβαια», συμφώνησε ο οδηγός.

Μια βδομάδα μετά που έπαιξα τη ζωή μου κορώνα γράμματα -και ο οδηγός τη δική του- έγινε επίθεση στο Τελ Αβίβ. Η κόρη μου είδε τον τόπο της επίθεσης την ώρα που τον έδειχναν στη τηλεόραση και μου είπε:

«Αμάν, χθες ήμουν εκεί».

«Τι;» είπα εγώ. «Δεν καταλαβαίνεις ότι απαγορεύεται να τριγουρίζεις σε δημόσιους χώρους; Δεν καταλαβαίνεις ότι απαγορεύεται να πηγαινοέρχεσαι εδώ κι εκεί; Δεν καταλαβαίνεις ότι είναι επικίνδυνο!»

«Μαμά», είπε η κόρη μου. «Τι πρέπει, δηλαδή, να κάνω, να πάψω να ζω;»

«Προς Θεού, όχι».

Σηκώθηκα για λίγο να ετοιμάσω ακόμα ένα φλιτζάνι καφέ. Στο Ισραήλ της άνοιξης 2002 μπορεί να είναι πολύ σημαντικό: πέρασα δίπλα απ' την κρεβατοκάμαρα και άκουσα στην τηλεόραση, που είχε μείνει ανοιχτή, για μια ακόμα επίθεση. Πέντε τραυματίες για την ώρα. Το νερό έβρασε. Μου τηλεφώνησε μια φίλη και με ρώτησε αν ενοχλεί.

«Όχι», είπα, και εκείνη μου είπε πως ανάμεσα στους 13 στρατιώτες που σκοτώθηκαν στη Τζενίν, ήταν και ένας δεύτερος ξάδελφος του άντρα της. Όχι, δεν πρόκειται να πάει στη κηδεία, βρίσκεται σε προχωρημένη εγκυμοσύνη. «Οι έγκυες γυναίκες είναι απαλλαγμένες», είπε.

Το απόγευμα είδα στην τηλεόραση να μιλάνε για τον νέο που σκοτώθηκε. Λένε πως δίδασκε εθελοντικά καράτε σε άρρωστα παιδιά, πως ήταν άγγελος, πως ήταν ψυχούλα.

Τι θα γίνει αύριο, δεν είναι απλά μια φράση. Είναι μια πραγματικότητα που συμπιέζει τη ζωή και την κάνει απλή επιβίωση.

Άκουσα χθες πως ο αντισημιτισμός στην Ευρώπη αυξάνεται. Δεν χρειάζεται να μου το πουν. Βλέπω τις ειδήσεις που έρχονται από τις Ηνωμένες Πολιτείες και από τις διάφορες χώρες στην Ευρώπη και την Αμερική, αυτές τις «αντικειμενικές» ειδήσεις που δείχνουν και τις δυο πλευρές, με τέτοιο μεροληπτικό τρόπο, λες και δεν μπορεί ο κάθε γνωστικός να δει τη διαφορά και μου έρχονται στο μυαλό τόσα ερωτηματικά και τόσες απορίες.

Μια από αυτές είναι πως δεν καταλαβαίνω τους αντισημίτες. Πραγματικά η συμπεριφορά τους είναι άξια απορίας. Αν δεν ήμουν Εβραία, -και ήμουν, ας πούμε, Ευρωπαϊά λίγο αντισημίτρια, όχι τίποτα το ιδιαίτερο, μόνο με μια ελαφρά απέχθεια προς τους Εβραίους (παρ' όλο που μερικοί από τους καλύτερους φίλους μου είναι Εβραίοι) -θα προτιμούσα να κάνω το παν ώστε το κράτος των Εβραίων να είναι ασφαλές και υγιές, να ζήσουν σ' αυτό όλοι αυτοί οι άνθρωποι, αυτοί οι Εβραίοι, που ταράζουν συνέχεια την ιστορία της ανθρωπότητας. Αν ήμουν αντισημίτρια θα προτιμούσα οι Εβραίοι να ευδοκιμούν, αρκεί να μου αδειάσουν τη γωνιά.

Αν ήμουν λίγο αντισημίτρια, το ύψιστο συμφέρον μου θα ήταν το Κράτος του Ισραήλ να υπάρχει σε πολύ ασφαλή σύνορα και οι κάτοικοι του να ζουν καλά. Γιατί αν όχι, τότε -αλίμονο σε όλους- θα αρχίσουν πάλι οι Εβραίοι να στριφογυρίζουν μεσ' στα πόδια μας, παντού, όπως παλιά, πριν από το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Θα περιφέρονται γύρω μου Εβραίοι, και ακόμα χειρότερο, Ισραηλινοί, στη σύνταξη των εφημερίδων, στις τηλεοράσεις, στην ιατρική, στα σουπερ μάρκετ, στα καταστήματα ρούχων και τα ψιλικάτζίδικα, στους εκδοτικούς οίκους, στα πανεπιστήμια, παντού. Θα αναρωτιόμουν ως συνειδητή αντισημίτρια- αυτό είναι εκείνο που θα ήθελα; Να πλημμυρίσει η Ευρώπη από Εβραίους; Να με επισκέπτονται; Και αν όχι, αν δεν σας λείπουμε καν, τότε γιατί δεν προσπαθείτε να βοηθήσετε τους Εβραίους να περάσουν αυτή τη κρίση; Αντί να απειλείτε με κυρώσεις και να κάνετε γκριμάτσες στις τηλεοράσεις, μήπως θα ήταν καλύτερα να 'ρθείτε, να ζητήσετε ευγενικά κράνος, αλεξίσφαιρο γιλέκο, ανιχνευτή μετάλλων, αλεξίσφαιρο αυτοκίνητο και να μας βοηθήσετε να κάνουμε συζήτηση με τους Παλαιστίνιους, που ξαφνικά τόσο εκτιμάτε, να φτάσουμε μαζί τους σε μια ανακωχή και να συμφωνήσουμε να ζούμε ήσυχα; Όχι ειρήνη σε πρώτο στάδιο. Μόνο ησυχία να υπάρξει εδώ. Μπουχτίσαμε το θάνατο. Και τον δικό μας. Και των Παλαιστινίων.

*[** Η Ορλι Κάστελ-Μπλουμ γεννήθηκε στο Τελ Αβίβ το 1960. Έχει γράψει μυθιστορήματα, δοκίμια και συλλογές διηγημάτων. Τα βιβλία της έχουν μεταφραστεί στα αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά, ιταλικά, σουηδικά, κινέζικα. Το μυθιστόρημά της Dolly City κυκλοφόρησε και στα ελληνικά από τις εκδόσεις Καστανιώτη].*

[\[Πηγή: «ΧΡΟΝΙΚΑ», τ. 245, Ιαν.-Ιουν. 2016, σ. 33\]](#)